

Ljepota poklonjena Zagrebu

Zlatne ptice isprepletene u plavoj svili presvlaka bljesnule su pod zrakom zimskog sunca. Oblak je otplovio s prozora. U bljedoj svjetlosti soba je dobila drugo lice. Iza stakla male trokutaste vitrine zaokružila pozlata keramičkih figurica, nasmijali se anđeli u lepetu krila, zasjali srebrni tanjuri i kaleži, zabilježila se obla peč s ružama. Sve je oživjelo. Stol i plavi stolci uredno posloženi oko njega, veliki sag, kutija od kornjačevine s malim ključem, zrcala, svijetljaci, tanjuri, vaze...

U Visokoj broj 8

U toj sobi gdje se stislo toliko ljepote vjerojatno se posluživao čaj. Čajnik (ne samo jedan) negdje je tu među stotinama umjetničkih predmeta brižljivo složenih po stanu u Visokoj 8 u zagrebačkom Gornjem gradu. Posjetilac ne zna na što bi prije svrnuo pogled: na ormare s intarzijama, zastakljene tronošce, male stolove, srnećih nogu, vitrine koje čuvaju šalice krhkog porculana, velike japanske tanjure na zidovima, stakleno cvijeće lusteru... Je li moguće, pitamo se naviknuti na niske stropove naših kućnih kvadrata, uske stanove i jednostavnu liniju pokućstva, da se moglo živjeti i kretati među tolikim vrijednim sitnicama s takvom ravnodušnošću kao da se ne radi o predmetima u kojima čovjek može satima uživati?

Iako u tom stanu već deset godina nitko ne živi, on se blista od čistoće spreman da zadivi svakog posjetioca. Jer zgrada u Visokoj 8 s vrijednom zbirkom pokućstva, sagova, umjetničkih slika, skulptura, umjetničkog obrta i zlatarstva 19. stoljeća već je cijelo desetljeće jedan od najljepših zagrebačkih ambijentalnih muzeja.

Obitelj Gvozdanović, koja je tu živjela i s tolikom ljubavlju i poznavanjem umjetnosti upotpunjavala svoju zbirku vrijednih predmeta, sve je to 1968. godine poklonila Zagrebu. Darovni ugovor s Gradskom skupštinom samo je nekoliko mjeseci prije svoje smrti potpisala Anka Gvozdanović. Zbirka, koja sadrži oko 800 najrazličitijih predmeta, čini nedjeljivu cjelinu s ambijentom i zgradom i zaštićena je Zakonom o zaštiti spomenika kulture. Sada se nalazi u nadležnosti Muzeja za umjetnost i obrt čiji su stručnjaci zbirku ambijentalno uredili.

Nije ni čudo što u Visokoj 8 često dolazi tv i filmska ekipa. U knjizi utisaka, među riječima oduševljenja domaćih i stranih posjetilaca, pronašli smo i potpis ekipe filma »Ljubica« i ekipe te serije »Davalje sjeme« koji su za svoje interijere pronašli upravo idealno mjesto u stanu Gvozdanović koji je ostao upravo onakav kakav je bio za njihova života. A to je i bila želja darovateljice Anke Gvozdanović.

Više od 300 donatora

Želja je, uostalom, svih strastvenih kolekcionara da im se zbirka ne rasprši, da se sačuva njeno jedinstvo i nakon njihove smrti. Zato je Zagrebu poklonjeno toliko zbirki umjetnina. Samo Galerija grada ima više od 300 donatora čiji se pokloni, na žalost, zbog ograničenog izložnog prostora nalaze pohranjeni.

U Muzeju za umjetnost i obrt spremljeno je ukupno 205 umjetničkih predmeta koje je gradu poklonila Ljuba Penić. Darovni ugovor s Gradskom skupštinom je potpisala pod uvjetom da se zbirka nakon iseljenja sustanara uredi i otvori za javnost (1948. godine je zbog useljenja sustanara zatvorena), a da se vlasnici za njeno čuvanje i održavanje doživotno osigura novčana naknada. Ljuba Penić, vlasnica bogate umjetničko obrtničke zbirke, živjela je od niske mirovine u teškom materijalnom i zdravstvenom stanju, a umrla je samo dva mjeseca nakon potpisivanja darovnice.

Gradu je ostavila 15 slika Zlatka Šuletića, slike drugih suvremenih naših slikara, 32 komada namještaja iz 18. i 19. stoljeća (škrinja, stolica, naslonjača, ormarića, sekretera i ormara), grbova, bakroreza, bakropisa, gravura, minijatura, satova, svijetljaka, lusteru, stakla, ogledala, keramike, bakra, mjedi i sagova. Gradska skupština treba sada odrediti pod čiju će nadležnost doći sve to blago koje će biti stručno obrađeno i prikazano javnosti.

Odiseja zbirke arh. Viktora Kovačića

Drago Magjer i njegova prva supruga Marga Magjer darovali su 1967. godine Zagrebu bogatu umjetničku zbirku slika, stilskog namještaja, skulptura, predmeta umjetničkog obrta, biblioteku, tapiserije i druge vrijedne predmete uz uvjet da oni budu njeni doživotni čuvari i voditelji, a da im Gradska skupština osigurava sredstva za režijske troškove i održavanje zbirke. Grad im je osigurao peterosobni stan na Tomislavovu trgu 8 gdje je zbirka (od ukupno 85 predmeta) i smještena. Nakon smrti svoje prve žene Drago Magjer je sa svojom drugom suprugom Nadom Ostrogović-Magjer 1975. načinio drugu darovnicu gradu poklonivši mu još 116 slika i skulptura od 17. do 20. stoljeća. Drago i Nada Magjer su doživotni voditelji zbirke koja je proglašena spomenikom kulture i zaštićena zakonom.

Ta zaštita je, međutim, nerijetko slabija od nečijega inata. Savjetnica u Gradskom komitetu za odgoj, obrazovanje, kulturu, znanost i fizičku kulturu Ljiljana Poljak ispričala nam je cijelu »odiseju« zbirke arhitekta Viktora Kovačića u memorijalnu prostor u Masarykovoj ulici 21 koji je sagradio sam arhitekt.

Njegova udovica Tereziya Kovačić bila je pripremila darovni ugovor 1968. godina, ali ga zbog smrti nije uspjela potpisati. U stan, koji zajedno sa zbirkom namještaja, slika i umjetničkih predmeta čini nedjeljivu cjelinu i upisan je u registar spomenika, nakon smrti darovateljice (jer je sudski utvrđeno da se radi o darovanju) uselio se nećak.

Iako je utvrđeno (i pismeno potvrđeno) da je značaj vrijednosti zbirke u arhitektonskom uređenju stana i umjetničkom uređenju ambijenta vezanog za rad i život arhitekta Viktora Kovačića, te da zbirka i stan imaju kulturno-umjetničku i povijesnu vrijednost, pa prema tome nitko ne može stanovati u takvom prostoru, slučaj se niti nakon punih 13 godina nije okončao. Stan još nije prazan...

Zbirka dra Ivana Ribara i Cate Dujšin-Ribar

Još jedna memorijalna galerija još nije – iako je od darovanja prošlo deset godina – uređena Akademski slikar Jozo Kljaković darovao je 1969. godine gradu zbirku slika iz svog stvaralaštva i slike stranih majstora, namještaj, skulpture i ostale predmete u stanu, kao i cijelu kuću na Rokovu perivoju 4 pod uvjetom da se nakon njegove smrti u istoj zgradi uredi i otvori za javnost memorijalna galerija »Jozo Kljaković«. Zbirka i zgrada stavljene su 1973. godine u nadležnost Galeriji grada koja je, međutim, adaptirala prostor samo u prizemlju, a gore je uredila za sebe prostorije. Sada će se, kako se čuje, stvari srediti, jer je Galerija grada dobila prostor u Habeličevoj ulici.

Primjer dobro uređene, vodene i održavane zbirke je i gradu poklonjena »Zbirka dra Ivana Ribara i Cate Dujšin-Ribar«. Smještena je u Demetrovoj ulici 3 i predstavlja samostalni dio Povijesnog muzeja Hrvatske.

Prema želji darovateljice – Cate Dujšin-Ribar zbirka će nakon njene smrti postati »Memorijalni muzej dr Ivana Ribara i Cate Dujšin-Ribar«. Uz vodstvo stručnjaka iz Povijesnog muzeja posjetioци mogu razgledati namještaj 18. i 19. stoljeća, slike 15. i 18. stoljeća (uz dvije slike V. Karasa), likovnu ostavštinu Jurice Ribara, značajne radove Cate Dujšin-Ribar, rukopise, pisma, novinske članke, objavljene i neobjavljene radove dra Ivana Ribara, fotografije, pjesme posvećene Loli i Jurici i biblioteku dra Ivana Ribara, Dubravka Dujšina i Cate Dujšin-Ribar. Koliko je to obimna opsežna najbolje svjedoči podatak da se čak četiri godine čekalo na popis manuskripata koji je rađen prema materijalima iz raznih muzeja.

Čarobni glazbeni automati

Samo dvije kuće dalje, u Demetrovoj 7 na Gornjem gradu smještena je najzvučnija i naveličana zbirka koju je Zagrebu 1977. godine poklonio Ivan Gerersdorfer. Poznati zagrebački urar sabrao je 30-godišnjim radom po stručnim i znančkim kriterijima zbirku glazbenih automata koji su po svojoj raznolikosti i vrijed-

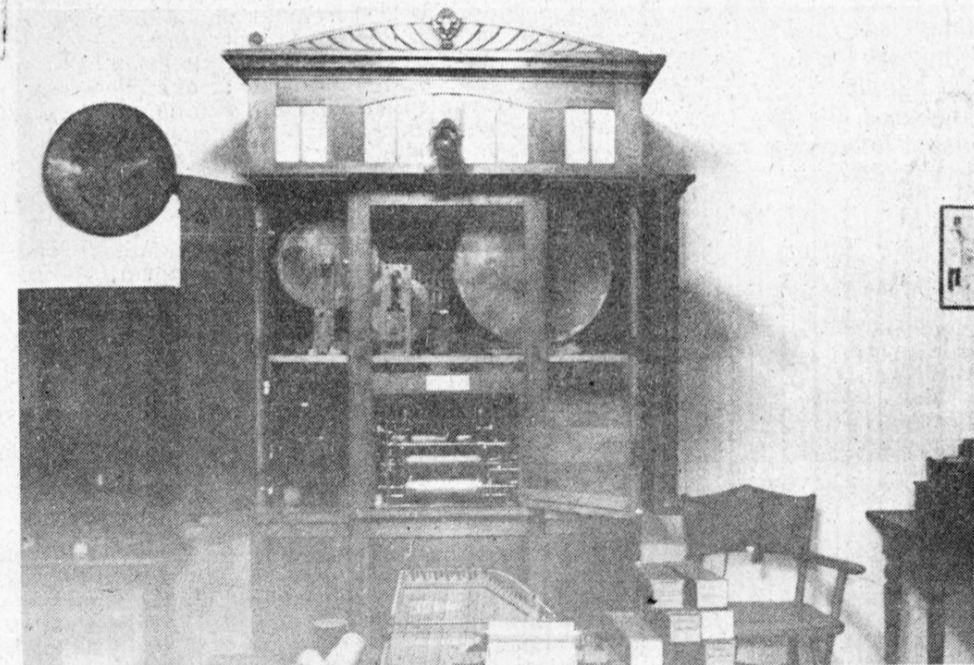
Jedna od bogato uređenih soba ambijentalnog muzeja u Visokoj 8 koju je obitelj Gvozdanović poklonila Zagrebu

Vitrina s posuđem i staklom koje je s ostalim vrijednim predmetima grada poklonila Ljuba Penić. Sve je to sada pohranjeno u Muzeju za umjetnost i obrt dok se ne nađe »staratelj« za zbirku

Orkestrion s pneumatskim sistemom koji na pogon elektromotora svira zvukom klavira, orgulja, bubnjeva, činele i mandoline. Zagrebu ga je s cijelom zbirkom poklonio Ivan Gerersdorfer

Snimila: Neda ORŠOLIC

nosti svrstani u najvišu kategoriju pokretnih spomenika kulture. Tu se nalaze automatske orgulje, automat s frulama, automatske orgulje u satu, posljednje zagrebačke orgulje uličnih svirača (vergl), mehanička ptica, različite muzičke kutije, muzičke škrinje, organeti, orkestrioni, herofon, ariston, eufonion, automatska citra – fonografi. Ivan Gerersdorfer je sve te složene mehanizme popravio i vrijedno ih održava. U ovim zimskim mjesecima oni »spavaju zimski san«, jer im se mehanizam ukočio od hladnoće.

Dvije sobe gdje su smješteni ne griju se jer to, kako kaže Gerersdorfer, škodi automatima. Na stolu nekoliko smotaka »notnog papira« ili kako bi mi to danas kompjutorskim jezikom rekli – programa. Svaki za svoju melodiju. Orkestrion (jednokrillni ormar visok 230 centimetara ustakljenih vratiju sa secesijskim pejzazom) uspio se »odlediti« i vlasnik nam ga pušta u pogon. Udara bubanj, činele i trianđl, a klavirske žice sviraju plesnu muziku. Kako je početkom stoljeća u kavanama bilo zabavno!

Iako toliko godina skuplja muzičke automate, Ivan Gerersdorfer nije, čudno, zaljubljen u njih. »To je mehanička muzika, bez osjećaja«, kaže. Voli jedino orgulje, jer one drugačije niti

ne mogu biti, čak i kada ih svira čovjek. Da li će mu se zbirka uskoro povećati? Teško, veli, jer vlasnici automata ih ljubomorno čuvaju i ne žele se ni za kakve pare od njih rastati.

Na putu prema Donjem gradu naviru razmišljanja o tome što motivira ljude da poklone ono što su cijeli život ljubomorno čuvali, skupljali, često živjeli i u neimaštini, a da im nikada nije palo na pamet da se odvoje od sitnih dragih stvari i vrijednih umjetnina. Odgovor nalazimo u Starogradskoj vijećnici. Na njenim hodnicima (gdje se svakih petnaest dana skupljaju delegati Gradske skupštine) obješeno je osam platna. Na svakome pločica s imenom autora slike i podatak da ju je poklonila Nada Mirjević, kao »donaciju iz ostavštine dra Nikole Kofera«. Jedini uvjet: da sva platna budu izložena u Starogradskoj vijećnici. Darovateljica, na žalost, nije doživjela taj trenutak. Ipak, njena »izložba« je najposječenija.

To nam je i pružilo odgovor na prije postavljeno pitanje zašto se poklanja gradu. Jer ništa nije strašnije od zaborava...

Sineva P a s i n i